TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. rugsėjo 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 49 ir 56 straipsniai –Viešieji pirkimai – Direktyva 2014/24/ES – 71 straipsnis – Subranga – Nacionalinės teisės norma, pagal kurią galimybė naudotis subranga apribojama 30 % visos pirkimo sutarties sumos“

Byloje C-63/18

dėl *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Lombardijos regiono administracinis teismas, Italija) 2017 m. gruodžio 13 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. vasario 1 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Vitali SpA

prieš

Autostrade per l’Italia SpA

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan (pranešėjas), teisėjai C. Lycourgos, E. Juhász, M. Ilešič ir I. Jarukaitis,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* C. Colelli ir V. Nunziata,

– Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos K. H. Aarvik, H. Røstum ir C. Anker,

– Europos Komisijos, atstovaujamos L. Haasbeek, G. Gattinara ir P. Ondrůšek,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: italų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 ir 56 straipsnių, 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014, p. 65), iš dalies pakeistos 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2015/2170 (OL L 307, 2015, p. 5) (toliau – Direktyva 2014/24), 71 straipsnio ir proporcingumo principo išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Vitali SpA* ir *Autostrade per l'Italia SpA* ginčą dėl pastarosios, kaip perkančiosios organizacijos, sprendimo pašalinti pirmąją iš viešojo pirkimo procedūros.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2014/24 1, 41, 78, 100 ir 105 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(1) valstybės narės institucijų arba jų vardu vykdomas viešųjų [viešojo pirkimo] sutarčių skyrimas [sudarymas] turi atitikti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) principus, visų pirma laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas srityse, taip pat iš šių laisvių kylančius principus, kaip antai lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus. Vis dėlto atvejams, kai viešosios [viešojo pirkimo] sutartys viršija tam tikrą vertę, turėtų būti parengtos nuostatos dėl nacionalinių pirkimo procedūrų koordinavimo, siekiant užtikrinti, kad tie principai būtų įgyvendinti praktiškai, o viešieji pirkimai – atverti konkurencijai;

<…>

(41) jokios šios direktyvos nuostatos neturėtų trukdyti nustatyti priemones, būtinas siekiant apsaugoti viešąją politiką [tvarką], visuomenės moralę, visuomenės saugumą <…>, su sąlyga, kad tos priemonės atitinka SESV.

<…>

(78) viešieji pirkimai turėtų būti pritaikyti MVĮ [mažųjų ir vidutinių įmonių] poreikiams. Perkančiosios organizacijos turėtų būti skatinamos naudotis Gerosios patirties kodeksu, nustatytu 2008 m. birželio 25 d. Komisijos tarnybų darbiniame dokumente „Europos gerosios patirties kodeksas, kuriuo siekiama suteikti MVĮ daugiau galimybių sudaryti viešųjų pirkimų sutartis“, kuriame pateikiamos rekomendacijos, kaip taikant viešųjų pirkimų sistemą suteikti MVĮ daugiau galimybių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Siekiant to tikslo ir siekiant skatinti konkurenciją perkančiosios organizacijos turėtų būti visų pirma skatinamos skaidyti stambias sutartis į pirkimo dalis. <…>

Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama padaryti daugiau, kad MVĮ būtų lengviau dalyvauti viešųjų pirkimų rinkoje, išplečiant pareigos svarstyti sutarties skaidymo į pirkimo dalis, sudarant mažesnes sutartis, tikslingumą, apimtį, nustatant perkančiosioms organizacijoms reikalavimą pagrįsti sprendimą neskaidyti sutarčių į pirkimo dalis arba nustatant, kad skaidymas į pirkimo dalis tam tikromis sąlygomis yra privalomas. Siekdamos to paties tikslo valstybės narės taip pat turėtų turėti galimybę sukurti tiesioginio mokėjimo subrangovams sistemas;

<…>

(100) viešosios [viešojo pirkimo] sutartys neturėtų būti skiriamos ekonominės veiklos vykdytojams, dalyvavusiems nusikalstamoje organizacijoje ar pripažintiems [sudaromos su ekonominės veiklos vykdytojais, dalyvavusiais ar pripažintais] kaltais dėl korupcijos, sukčiavimo, dėl kurio padaryta žala Sąjungos finansiniams interesams, dėl teroristinių nusikaltimų, pinigų plovimo ar teroristų finansavimo. <…>

<…>

(105) svarbu, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, kaip antai darbo inspekcijos agentūros arba aplinkos apsaugos agentūros, veikdamos pagal savo atsakomybę ir kompetenciją, imdamosi atitinkamų veiksmų užtikrintų, kad subrangovai laikytųsi taikytinų pareigų aplinkos, socialinės ir darbo teisės srityse, nustatytų Sąjungos teise, nacionaline teise, kolektyvinėmis sutartimis arba šioje direktyvoje išvardytomis tarptautinės aplinkos, socialinės ir darbo teisės nuostatomis, su sąlyga, kad tokios taisyklės ir jų taikymas atitiktų Sąjungos teisę.

<…>

<…> Be to, turėtų būti aiškiai nurodyta, kad valstybės narės turėtų galėti nustatyti papildomas nuostatas, pavyzdžiui, išplėsti skaidrumo pareigas, sudaryti tiesioginio mokėjimo subrangovams galimybes arba sudaryti galimybes perkančiosioms organizacijoms tikrinti arba iš jų reikalauti patikrinti, ar subrangovų padėtis nėra tokia, kokiai esant ekonominės veiklos vykdytojui būtų neleista dalyvauti konkurse. <…>

Taip pat turėtų būti aiškiai nurodyta, kad valstybės narės gali nustatyti griežtesnes atsakomybės taisykles pagal nacionalinę teisę arba imtis kitų priemonių dėl tiesioginių mokėjimų subrangovams pagal nacionalinę teisę“.

4 Direktyvos 2014/24 4 straipsnio a punkte numatyta, kad ši direktyva taikoma pirkimams, kurių numatoma vertė be pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) viešojo darbų pirkimo sutarčių atveju yra lygi 5 225 000 EUR arba daugiau.

5 Šios direktyvos 18 straipsnio „Pirkimų principai“ 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Perkančiosios organizacijos ekonominės veiklos vykdytojus vertina vienodai ir jų nediskriminuoja, jos veikia skaidriai ir vadovaujasi proporcingumo principu.“

6 Minėtos direktyvos 57 straipsnio „Pašalinimo pagrindai“ 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos ekonominės veiklos vykdytoją pašalina iš pirkimo procedūros, jeigu atlikusios patikrinimą pagal 59–61 straipsnius nustatė arba remdamosi kitais šaltiniais žino, kad tas ekonominės veiklos vykdytojas galutiniu teismo sprendimu yra nuteistas dėl vienos iš šiame straipsnyje išvardytų priežasčių.

7 Tos pačios direktyvos 63 straipsnio „Rėmimasis kitų subjektų pajėgumu“ 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Pagal 58 straipsnio 3 dalį nustatytų kriterijų, susijusių su ekonomine ir finansine būkle, ir pagal 58 straipsnio 4 dalį nustatytų kriterijų, susijusių su techniniu ir profesiniu pajėgumu, atžvilgiu ekonominės veiklos vykdytojas atitinkamais atvejais dėl konkrečios sutarties gali remtis kitų subjektų pajėgumu, nepriklausomai nuo ryšių su jais teisinio pobūdžio. Tačiau kriterijų, susijusių su išsilavinimu ir profesinėmis kvalifikacijomis, kaip nustatyta XII priedo II dalies f punkte, arba su atitinkama profesine patirtimi, atžvilgiu ekonominės veiklos vykdytojai gali remtis kitų subjektų pajėgumu tik tuo atveju, kai pastarieji atliks tuos darbus ar teiks tas paslaugas, kuriems reikalaujama šių

pajėgumų. Kai ekonominės veiklos vykdytojas pageidauja remtis kitų subjektų pajėgumu, jis perkančiajai organizacijai turi įrodyti, pavyzdžiui, pateikdamas šių subjektų tuo tikslu patvirtintą įsipareigojimą, kad jis turės reikiamus išteklius.“

8 Direktyvos 2014/24 71 straipsnyje „Subranga“ nustatyta:

„1. Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, veikdamos pagal savo atsakomybę ir kompetenciją, imdamosi atitinkamų veiksmų užtikrina, kad subrangovai laikytųsi 18 straipsnio 2 dalyje nurodytų pareigų.

2. Pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija gali prašyti arba valstybės narės gali būti įpareigota konkurso dalyvio prašyti pasiūlyme nurodyti visas sutarties dalis, kurias jis ketina subrangos sutartimi pavesti atlikti trečiosioms šalims, ir visus siūlomus subrangovus.

3. Valstybės narės gali nustatyti, kad subrangovo prašymu ir jeigu tai įmanoma dėl sutarties pobūdžio, perkančioji organizacija tiesiogiai subrangovui pervestų mokėtinas sumas už ekonominės veiklos vykdytojui, kuriam skirta [su kuriuo sudaryta] viešųjų pirkimų sutartis (pagrindiniam rangovui) suteiktas paslaugas, patiektas prekes arba atliktus darbus. Tokios priemonės, be kita ko, gali būti atitinkami mechanizmai, kuriuos taikydamas pagrindinis rangovas galėtų prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams. To mokėjimo būdo tvarka nustatoma pirkimo dokumentuose.

4. 1–3 dalimis nedaromas poveikis pagrindinio rangovo atsakomybei.

5. Darbų pirkimo sutarčių ir paslaugų, kurios turi būti teikiamos objekte tiesiogiai prižiūrint perkančiajai organizacijai, atveju paskyrus sutartį ir ne vėliau kaip nuo tada, kai sutartis pradedama vykdyti, perkančioji organizacija reikalauja, kad pagrindinis rangovas perkančiajai organizacijai nurodytų savo subrangovų, kurie dalyvauja atliekant tokius darbus ar teikiant tokias paslaugas, pavadinimus, kontaktinius duomenis ir teisinius atstovus tiek, kiek ta informacija tuo metu jau yra žinoma. Perkančioji organizacija reikalauja, kad pagrindinis rangovas ją informuotų apie visus tos informacijos pasikeitimus visu sutarties laikotarpiu, taip pat praneštų būtiną informaciją apie visus naujus subrangovus, kuriuos jis vėliau įtraukia į tokių darbų atlikimą ar paslaugų teikimą.

Nepaisant pirmos pastraipos, valstybės narės gali tiesiogiai pagrindiniam rangovui nustatyti pareigą teikti reikiamą informaciją.

Prireikus, šio straipsnio 6 dalies b punkto tikslais prie reikiamos informacijos pridedamos subrangovų savideklaracijos, kaip numatyta 59 straipsnyje. Vadovaujantis šio straipsnio 8 dalimi įgyvendinimo priemonėmis gali būti nustatyta, kad subrangovai, kurie pristatomi po to, kai skiriama sutartis, pateiktų ne savideklaracijas, o pažymėjimus ir kitus patvirtinamuosius dokumentus.

Pirma pastraipa netaikoma prekių tiekėjams.

Perkančiosios organizacijos gali išplėsti arba gali būti valstybių narių įpareigotos išplėsti pirmoje pastraipoje numatytų pareigų taikymą, pavyzdžiui:

a) prekių pirkimo sutartims, paslaugų pirkimo sutartims, nesusijusioms su paslaugomis, kurios turi būti teikiamos objektuose tiesiogiai prižiūrint perkančiajai organizacijai, arba prekių tiekėjams, įtrauktiems į darbų ar paslaugų pirkimo sutartis;

b) pagrindinio rangovo subrangovų subrangovams arba dar žemesnėje subrangos grandyje esantiems subrangovams.

6. Siekiant išvengti 18 straipsnio 2 dalyje nurodytų pareigų pažeidimų, galima imtis atitinkamų priemonių, kaip antai:

a) kai valstybės narės nacionalinėje teisėje nustatytas subrangovų ir pagrindinio rangovo bendrosios atsakomybės mechanizmas, atitinkama valstybė narė užtikrina, kad atitinkamos taisyklės būtų taikomos laikantis 18 straipsnio 2 dalyje nustatytų sąlygų;

b) perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi 59, 60 ir 61 straipsniais, gali patikrinti arba gali būti valstybių narių įpareigotos patikrinti, ar yra subrangovams taikytinų pašalinimo pagrindų pagal 57 straipsnį. Tokiais atvejais perkančioji organizacija reikalauja, kad ekonominės veiklos vykdytojas pakeistų subrangovą, kurio atžvilgiu atlikto patikrinimo rezultatai rodo, jog yra privalomų pašalinimo pagrindų. Perkančioji organizacija gali reikalauti arba gali būti valstybės narės įpareigota reikalauti, kad ekonominės veiklos vykdytojas pakeistų subrangovą, kurio atžvilgiu atlikto patikrinimo rezultatai rodo, kad yra neprivalomų pašalinimo pagrindų.

7. Valstybės narės gali numatyti griežtesnes atsakomybės taisykles pagal nacionalinę teisę arba imtis papildomų priemonių pagal nacionalinę teisę dėl tiesioginių mokėjimų subrangovams, pavyzdžiui, numatydamos nuostatas dėl tiesioginių mokėjimų subrangovams jiems nebūtinai prašant tokio tiesioginio mokėjimo.

8. Valstybės narės, nusprendusios numatyti priemones pagal 3, 5 ar 6 dalis, įstatymais ar kitais teisės aktais ir atsižvelgdamos į Sąjungos teisę, apibrėžia tų priemonių įgyvendinimo sąlygas. Tą darydamos valstybės narės gali apriboti jų taikymą, pavyzdžiui, numatyti, kad jos bus taikomos tik tam tikroms sutarčių rūšims, tam tikroms perkančiųjų organizacijų ar ekonominės veiklos vykdytojų kategorijoms arba pradedant nuo tam tikrų sumų.“

Italijos teisė

9 2016 m. balandžio 18 d. *decreto legislativo n. 50 – Codice dei contratti pubblici* (Įstatyminis dekretas Nr. 50, kuriuo patvirtinamas viešųjų pirkimų kodeksas, GURI, Nr. 91, 2016 m. balandžio 19 d., paprastasis priedas, toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 50/2016) 105 straipsnio 2 dalies trečiame sakinyje nustatyta:

„Atsižvelgiant į 5 dalies nuostatas, galimų subrangos sutarčių vertė negali viršyti 30 % visos darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutarties vertės.“

10 Įstatyminio dekreto Nr. 50/2016 105 straipsnio 5 dalyje nustatyta:

„89 straipsnio 11 dalyje nurodytų darbų atveju, nepažeidžiant toje dalyje nustatytų ribų, galimų subrangos sutarčių vertė negali viršyti 30 % darbų vertės ir be objektyvių priežasčių subranga negali būti skaidoma.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

11 Skelbimu apie viešąjį pirkimą, paskelbtu 2016 m. rugpjūčio mėn., bendrovė *Autostrade per l'Italia* pradėjo ribotą viešojo pirkimo procedūrą, kad konkurso tvarka pavestų Italijos greitkelio A8 atkarpos, prasidedančios ties Šiaurės Milano (Italija) kelių rinkliavos surinkimo sistemos užtvara ir pasibaigiančios ties Lainatės (Italija) jungiamuoju keliu, penktosios eismo juostos plėtimo darbus; bazinė pirkimo sutarties suma be PVM buvo 85 211 216,84 EUR.

12 Bendrovė *Vitali* pašalinta iš konkurso dėl to, kad viršijo Įstatyminio dekreto Nr. 50/2016 105 straipsnio 2 dalyje nustatytą subrangai taikomą 30 % apribojimą.

13 *Vitali* pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, reikalaudama ją vėl įtraukti į konkurso procedūrą.

14 2018 m. sausio 5 d. daliniu sprendimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė visus *Vitali* skundo pagrindus, išskyrus tą, kuriame ji tvirtino, kad Italijos teisėje nustatytas subrangai taikomas 30 % apribojimas yra nesuderinamas su Sąjungos teisės aktais.

15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja tokio kiekybinio apribojimo suderinamumu su SESV 49 ir 56 straipsniais, Direktyvos 2014/24 71 straipsniu ir proporcingumo principu.

16 Šis teismas pažymi, kad *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija) pareiškė, jog nacionalinės teisės aktų leidėjas gali įvesti griežtesnius subrangos apribojimus nei nustatyti atitinkamose Sąjungos teisės nuostatose, kai šiuos griežtesnius apribojimus galima pateisinti socialinio tvarumo principais ir SESV 36 straipsnyje išvardytomis vertybėmis, visų pirma viešąja tvarka ir visuomenės saugumu. Minėtas teismas taip pat pabrėžia, kad *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) mano, jog Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl kiekybinių subrangos apribojimų viešojo pirkimo srityje, kurioje nagrinėjama 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 6 sk., 7 t., p. 132; klaidų ištaisymas, OL L 339, 2014, p. 14), netaikoma Direktyvos 2014/24 atveju.

17 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymėjo, kad, kaip ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 6 sk., 7 t., p. 19) ir Direktyvoje 2004/18, Direktyvoje 2014/24 nenumatyta jokio kiekybinio subrangos apribojimo. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, numačius bendrą subrangos apribojimą, pagal kurį subranga negali viršyti 30 % visos pirkimo sutarties sumos, įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms, gali tapti sudėtingiau dalyvauti viešojo pirkimo konkursuose, todėl sudaroma kliūtis naudotis įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas. Šis apribojimas nustatytas abstrakčiai nurodant tam tikrą pirkimo sutarties procentinę dalį, neatsižvelgiant į galimybę patikrinti galimų subrangovų pajėgumus ir nenurodant jokių subrangos pagrindu atliktinų darbų esminių aspektų.

18 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar aptariamos nacionalinės teisės normos neviršija to, kas būtina siekiamiems tikslams įgyvendinti.

19 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Lombardijos regiono administracinis teismas, Italija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas principus, nustatytus [SESV] 49 ir 56 straipsniuose, [Direktyvos 2014/24] 71 straipsnį, kuriame nenustatyti jokie kiekybiniai subrangos apribojimai, ir Sąjungos teisėje įtvirtintą proporcingumo principą draudžiama taikyti [Įstatyminio dekreto Nr. 50/2016] 105 straipsnio 2 dalies trečiame sakinyje nustatytą nacionalinės viešųjų pirkimų teisės normą, pagal kurią subrangos sutarties vertė negali viršyti 30 % visos darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutarties vertės?“

20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymas nagrinėti jo klausimą skubos tvarka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalį buvo atmestas 2018 m. kovo 8 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi *Vitali* (C-63/18, nepaskelbta Rinkinyje, EU:C:2018:199).

Dėl prejudicinio klausimo

21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 49 ir 56 straipsnius ir Direktyvą 2014/24 reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama nacionalinės teisės norma, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią konkurso dalyvis gali tretiesiems asmenims subrangos sutartimi pavesti įvykdyti ne didesnę kaip 30 % pirkimo sutarties dalį.

22 Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamo viešojo pirkimo vertė be PVM viršijo 5 225 000 EUR ribą, nustatytą Direktyvos 2014/24 4 straipsnio a punkte, todėl atsakant į šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia atsižvelgti būtent į šią direktyvą.

23 Primintina, kad, kaip iš esmės nurodyta šios direktyvos 1 konstatuojamojoje dalyje, ja siekiama, kad vykdant viešojo pirkimo procedūrą būtų užtikrinamas, be kita ko, laisvas prekių judėjimas, įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas ir laikomasi iš jų kylančių principų, visų pirma lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo, ir garantuojama, kad viešieji pirkimai būtų atverti konkurencijai.

24 Konkrečiai kalbant, šiuo tikslu minėtos direktyvos 63 straipsnio 1 dalyje numatyta konkurso dalyvių galimybė tam tikromis sąlygomis pasinaudoti kitų subjektų pajėgumais, kad tenkintų tam tikrus ekonominės veiklos vykdytojų atrankos kriterijus.

25 Be to, tos pačios direktyvos 71 straipsnio, kuriame reglamentuota būtent subranga, 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija gali prašyti arba gali būti valstybės narės įpareigota prašyti, kad konkurso dalyvis pasiūlyme nurodytų visas sutarties dalis, kurias jis ketina subrangos sutartimi pavesti atlikti tretiesiems asmenims, ir visus siūlomus subrangovus.

26 Vadinasi, kaip ir Direktyvoje 2004/18, kuri panaikinta Direktyva 2014/24, pastarojoje direktyvoje numatyta konkurso dalyvių galimybė įvykdyti sutartį pasitelkiant subrangovus, jei laikomasi joje nustatytų sąlygų (šiuo klausimu, kiek tai susiję su Direktyva 2004/18, žr. 2016 m. liepos 14 d. Sprendimo *Wrocław – Miasto na prawach powiatu*, C-406/14, EU:C:2016:562, 31–33 punktus).

27 Iš tiesų, pagal suformuotą jurisprudenciją, kaip tai matyti iš Direktyvos 2014/24 78 konstatuojamosios dalies, Sąjunga suinteresuota viešojo pirkimo srityje skatinti konkursų atvirumą konkurencijai. Pasitelkiant subrangovus ir taip galimai skatinant smulkias ir vidutines įmones dalyvauti viešojo pirkimo sutarčių rinkoje prisidedama prie šio tikslo siekimo (šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Borta*, C-298/15, EU:C:2017:266, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

28 Be to, 2016 m. liepos 14 d. Sprendimo *Wrocław – Miasto na prawach powiatu* (C-406/14, EU:C:2016:562) 35 punkte aiškindamas Direktyvą 2004/18 Teisingumo Teismas nusprendė, kad viešojo darbų pirkimo dokumentuose nurodyta sąlyga, kuria nustatomi apribojimai pasitelkti subrangovus abstrakčiai apibrėžtai tam tikrai procentinei tos sutarties daliai vykdyti, neatsižvelgiant į galimybę patikrinti galimų subrangovų pajėgumus ir neminint subrangos pagrindu atliktinų darbų esminių aspektų, yra nesuderinama su šia direktyva, kuri buvo taikoma bylai, kurioje priimtas tas sprendimas.

29 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nors Direktyvos 2014/24 71 straipsnyje iš esmės perimtas Direktyvos 2004/18 25 straipsnio turinys, vis dėlto jame nustatytos papildomos subrangai taikomos taisyklės. Šiame 71 straipsnyje konkrečiai numatyta, kad perkančioji organizacija gali prašyti arba gali būti valstybės narės įpareigota prašyti konkurso dalyvio pranešti apie savo ketinimus naudotis subranga, taip pat ji gali tam tikromis sąlygomis tiesiogiai mokėti subrangovui už pagrindiniam rangovui suteiktas paslaugas, patiektas prekes arba atliktus darbus. Be to, minėtame 71 straipsnyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali patikrinti arba gali būti valstybių narių įpareigotos patikrinti, ar yra subrangovams taikytinų pašalinimo pagrindų pagal šios direktyvos 57 straipsnį, kaip antai dalyvavimas nusikalstamos organizacijos veikloje, korupcija arba sukčiavimas.

30 Vis dėlto negalima daryti išvados, kad Sąjungos teisės aktų leidėjo noras priimant tokias taisykles tiksliau apibrėžti situacijas, kai konkurso dalyvis naudojasi subranga, reiškia, kad valstybės narės dabar gali įvesti tokio naudojimosi apribojimą abstrakčiai nustatydamos tam tikrą procentinę sutarties dalį, kaip antai apribojimą, nustatytą pagrindinėje byloje nagrinėjamoje teisės normoje.

31 Šiuo klausimu Italijos vyriausybė tvirtina, kad valstybės narės gali numatyti kitas priemones nei tos, kurios konkrečiai išvardytos Direktyvoje 2014/24, kad užtikrintų, be kita ko, jog vykdant viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūras bus laikomasi skaidrumo principo, nes šioje direktyvoje akcentuojama šio principo svarba.

32 Ši vyriausybė atkreipia dėmesį į tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas subrangos apribojimas pateisinamas, atsižvelgiant į konkrečias Italijai būdingas aplinkybes, kai subranga visada buvo viena iš priemonių įgyvendinti nusikalstamus ketinimus. Nacionalinės teisės aktuose nustačius sutarties dalies, kurią galima pavesti subrangovams, apribojimą, nusikalstamoms organizacijoms tapo mažiau patrauklu dalyvauti vykdant viešuosius užsakymus; taip atliekama organizuoto nusikalstamumo skverbimosi vykdant viešuosius užsakymus reiškinio prevencija ir apsaugoma viešoji tvarka.

33 Tiesa, kad, kaip pažymi Italijos vyriausybė, Direktyvos 2014/24 41 ir 105 konstatuojamosiose dalyse bei kai kuriose šios direktyvos nuostatose, kaip antai 71 straipsnio 7 dalyje, aiškiai nurodyta, jog valstybės narės gali laisvai į savo nacionalinės teisės aktus įtraukti tam tikrais aspektais griežtesnes subrangos taisykles, nei numatytos šioje direktyvoje, su sąlyga, kad jos suderinamos su Sąjungos teise.

34 Taip pat tiesa, kad, kaip matyti, be kita ko, iš Direktyvoje 2014/24 numatytų kokybinių atrankos kriterijų, ypač iš jos 57 straipsnio 1 dalyje išvardytų pašalinimo pagrindų, priimdamas tokias nuostatas Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė išvengti to, kad galutiniu teismo sprendimu nuteisti dėl šiame straipsnyje numatytų priežasčių ekonominės veiklos vykdytojai dalyvautų viešojo pirkimo procedūroje.

35 Direktyvos 2014/24 41 konstatuojamojoje dalyje taip pat numatyta, kad jokios šios direktyvos nuostatos neturėtų trukdyti nustatyti ar taikyti priemonių, būtinų, be kita ko, siekiant apsaugoti viešąją tvarką, visuomenės moralę ir visuomenės saugumą, su sąlyga, kad tos priemonės atitinka SESV, o šios direktyvos 100 konstatuojamojoje dalyje patikslinta, kad viešojo pirkimo sutartys neturėtų būti sudaromos, be kita ko, su ekonominės veiklos vykdytojais, dalyvavusiais nusikalstamoje organizacijoje.

36 Be to, kaip matyti iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, reikia pripažinti, kad valstybės narė turi tam tikrą diskreciją priimti priemones, kurios užtikrintų, kad bus laikomasi skaidrumo pareigos, kurios perkančiosios organizacijos turi laikytis vykdydamos bet kokią viešojo pirkimo procedūrą. Iš tiesų kiekviena valstybė narė, atsižvelgdama į savo istorines, teisines, ekonomines ar socialines ypatybes, gali geriausiai nustatyti, kokiose situacijose gali rastis šios pareigos pažeidimo atvejų (šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 26 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

37 Konkrečiau tariant, Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad kova su organizuoto nusikalstamumo skverbimosi į viešojo pirkimo sektorių reiškiniu yra teisėtas tikslas, kuriuo galima pateisinti viešojo pirkimo procedūroms taikomų pagrindinių taisyklių ir SESV įtvirtintų pagrindinių principų apribojimą (šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 27 ir 28 punktus).

38 Vis dėlto, net jei kiekybinį naudojimosi subranga ribojimą būtų galima laikyti priemone, padedančia kovoti su tokiu reiškiniu, toks apribojimas, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, viršija tai, kas būtina šiam tikslui pasiekti.

39 Šiuo klausimu reikia priminti, kad perkančiosios organizacijos per visą procedūrą privalo laikytis Direktyvos 2014/24 18 straipsnyje įtvirtintų viešojo pirkimo principų, tarp jų, be kita ko, vienodo požiūrio, skaidrumo ir proporcingumo principų (2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Montte*, C-546/16, EU:C:2018:752, 38 punktas).

40 Kaip priminta šio sprendimo 30 punkte, pagrindinėje byloje nagrinėjamoje teisės normoje bendrai ir abstrakčiai draudžiama naudotis subranga, viršijančia nustatytą atitinkamos viešojo pirkimo sutarties procentinę dalį, ir šis draudimas taikomas, neatsižvelgiant į tai, kokiame ekonomikos sektoriuje sudaroma viešojo pirkimo sutartis, dėl kokio pobūdžio darbų arba su kokiais subrangovais. Be to, toks bendras draudimas nepalieka perkančiajai organizacijai galimybės įvertinti kiekvieną atvejį atskirai (pagal analogiją žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Borta*, C-298/15, EU:C:2017:266, 54 ir 55 punktus).

41 Vadinasi, pagal tokią nacionalinės teisės normą, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, visų sutarčių atveju didžiąją darbų, prekių tiekimo ir paslaugų teikimo dalį turi įvykdyti pats konkurso dalyvis, antraip jis automatiškai pašalinamas iš viešojo pirkimo procedūros net ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija gali patikrinti atitinkamų subrangovų tapatybes ir patikrinusi nuspręsti, kad atitinkamos sutarties atveju toks draudimas nėra būtinas siekiant kovoti su organizuotu nusikalstamumu.

42 Kaip pažymi Komisija, Italijos teisės aktų leidėjo tikslo galima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis, kaip antai numatytomis Direktyvos 2014/24 71 straipsnyje, apie kurias priminta šio sprendimo 29 straipsnyje. Be to, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Italijos teisėje jau numatyta daug priemonių, kuriomis siekiama aiškiai uždrausti įmonėms, įtariamoms ryšiais su mafija arba bet kokiu atveju siejamoms su šalyje veikiančių pagrindinių nusikalstamų organizacijų interesais, dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose.

43 Taigi subrangos apribojimo, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, negalima laikyti suderinamu su Direktyva 2014/24.

44 Šios išvados negali paneigti Italijos vyriausybės argumentas, kad patikrinimai, kuriuos pagal nacionalinę teisę turi atlikti perkančioji organizacija, būtų neveiksmingi. Iš tiesų, ši aplinkybė, kurią, kaip matyti iš tos pačios vyriausybės pateiktų pastabų, lemia tokių patikrinimų specifinės sąlygos, nedaro jokios įtakos pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės priemonės ribojamajam pobūdžiui. Be to, Italijos vyriausybė šioje byloje niekaip neįrodė, kad Direktyvos 2014/24 71 straipsnyje numatytų įvairių taisyklių, kuriomis valstybės narės gali apriboti naudojimąsi subranga, taip pat pagal šios direktyvos 57 straipsnį galimų taikyti subrangovų pašalinimo pagrindų, minimų jos 71 straipsnio 6 dalies b punkte, negalima įgyvendinti taip, kad būtų pasiektas pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės normos tikslas.

45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvą 2014/24 reikia aiškinti taip: pagal ją draudžiama nacionalinės teisės norma, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią konkurso dalyvis gali tretiesiems asmenims subrangos sutartimi pavesti įvykdyti ne didesnę kaip 30 % pirkimo sutarties dalį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

46 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, iš dalies pakeistą 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2015/2170, reikia aiškinti taip: pagal ją draudžiama nacionalinės teisės norma, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią konkurso dalyvis gali tretiesiems asmenims subrangos sutartimi pavesti įvykdyti ne didesnę kaip 30 % pirkimo sutarties dalį.

Parašai.